

Αναλαμπές «διαρκούς μοντέρνου»

Τάσος Μπίρης - 30/01/2021

*“...and long after we’re gone
the light will stay on.....”*

-The Walkabouts-

Όσο περισσότερο αυξάνεται η ανεπεξέργαστη «**ενημέρωση**» για τις συνεχείς -κυρίως μορφοπλαστικές- μεταλλάξεις της αρχιτεκτονικής στους τόπους και τον κόσμο, τόσο περισσότερο μειώνεται ο **κριτικός διάλογος** (ιδιαίτερος μεταξύ αρχιτεκτόνων!) γι’ αυτήν την υπερπαραγωγή «πρωτότυπου» αρχιτεκτονικού έργου. Η ροή είναι αδιάκοπη, σχεδόν αυτοματοποιημένη, προσαρμοσμένη στον ρυθμό του χτυπήματος δακτύλου στο πληκτρολόγιο, ώστε το μυαλό δεν προλαβαίνει να σταθεί σε κάποιο σημείο της προκειμένου να σκεφτεί. Να αντιληφθεί το «τι», το «πώς», το «για ποιον», κυρίως το «γιατί» αυτής της -συνήθως εικονογραφικής- υπερπαραγωγής.

Έτσι που η κατανόηση της όποιας ουσιώδους σχέσης μεταξύ αρχιτεκτονικού αιτίου και αιτιατού (και πιο απλά, μεταξύ του αρχιτεκτονικού «κάτι» και του «τίποτα») βυθίζεται στη γενικευμένη σιωπή ή αμηχανία. Και «πάμε παρακάτω», στο ίδιο από-συντεθειμένο, αλληλο-αναιρούμενο, αυτό-αναφορικό «στοπ - καρτέ»..... Αυτά συμβαίνουν γενικώς -αλλά όχι πάντα- όπως θα επιχειρήσω να δείξω στη συνέχεια.

Επομένως, ας σταματήσω την γκρίνια και ας σκεφτώ θετικά. Καθώς και η γκρίνια, ως μόνη αντίδραση, καταλήγει συνήθως και αυτή στο «τίποτα».

Άλλωστε, παρά το συγκεκριμένο «παιχνίδι» (στημένο ή μη), η ατομική και συλλογική παρατήρηση, ο κριτικός διάλογος, η ικανότητα ενσυναίσθησης και δημιουργικής πράξης, εντέλει **η ελπίδα για το καλύτερο** (το οποίο εντούτοις καταφέρνει να επιβιώνει μέσα στο **χειρότερο** παρά τις όποιες αρνητικές συνθήκες), πιστεύω ότι είναι βασικά στοιχεία της ανθρώπινης φύσης. Δεν χάνονται λοιπόν ανεπιστρεπτί (τουλάχιστον όσο αυτή διατηρεί -έστω και μειωμένη- την «ανθρωπιά» της).

Μια αμφίσημη προσωπική εμπειρία σε αναφορά με τα παραπάνω:

Αφενός, σχετίζεται με την «πανδημία» που έχει οδηγήσει σε μεγάλο βαθμό στον γενικό εγκλεισμό «στο σπίτι», με κύριο τρόπο συλλογικής επικοινωνίας τα έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης. (Έγκυρα και μη, που με κάπως απλουστευτική απαξίωση, ταύτισα προηγουμένως με το συνεχές «κλικ» του δακτύλου στο πληκτρολόγιο!).

Και αφετέρου, σχετίζεται με την απόκτηση (εξαιτίας του εγκλεισμού) περισσότερο χρόνου για **κατά μόνας σκέψη** αλλά και -διαδικτυακό- **διάλογο**. Περισσότερο χρόνο, ώστε μέσω της προσεκτικής παρατήρησης και αποτίμησης, να διακρίνει κανείς τη διαφορά ανάμεσα στο ουσιώδες και το επουσιώδες. Κάτι που η απευθείας επιτόπου βίωση της «τρέλας» που σήμερα αποκαλείται «πραγματικότητα», καθιστά εξαιρετικά δύσκολο.

Δυο -πολύ καλά στην ουσία τους- νέα έργα είχα λοιπόν προσφάτως τον χρόνο να διακρίνω τυχαία σε ενημερωτική διαδικτυακή στήλη αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος.

Συμπεριλαμβάνονταν στις άλλες (επίσης καλές) επιλογές της επιτροπής για την ελληνική συμμετοχή στον διαγωνισμό των βραβείων «**Mies van der Rohe 2022**».

Και πιστεύω ότι μπορώ να τα χαρακτηρίσω με αυτόν τον όρο, όχι απλώς και μόνο επειδή ήταν διακριτή η υποδόρια **μοντερνιστική ρίζα** τους, άμεσα συναρτημένη με τον συγκεκριμένο πρωτοπόρο αρχιτέκτονα που τιμά ο διαγωνισμός. Ήταν κυρίως επειδή αυτή η ρίζα δεν είχε γεννήσει εδώ μια επανάληψη ή στρεβλωτική μίμηση του «ιστορικού ρεύματος» του Μεσοπολέμου, αλλά αντιθέτως, μια δυναμική αναγωγή του στο **σήμερα** (αλλά και πιθανώς στο **αύριο**).

Προς αυτήν την κατεύθυνση παρατήρησα ότι συνέτεινε η γυμνότητα, η αφαίρεση, η οικονομία, που προσέδιδαν νόημα στο **πνεύμα** αλλά και στην **υλικότητα** των δυο αρχιτεκτονημάτων.

Να λοιπόν που το Μοντέρνο όχι μόνο δεν έχει «καταρρεύσει», ούτε βεβαίως έχει «πεθάνει» (κάτι που, αντιθέτως, θεωρείται πια ιστορικό δεδομένο!), αλλά -ως εκ θαύματος- παραμένει «ολοζώντανο», όπως δείχνουν τα πράγματα.

Γι' αυτό και μου ήρθε η ιδέα, να συμπεριλάβω τις δυο συγκεκριμένες αρχιτεκτονικές προτάσεις, σε μια **εντόπια ενδεικτική εξελικτική ακολουθία** εννιά ακόμη ανάλογων (ανυπάκουων σε καθιερωμένες «θεωρίες») έργων, αρχιτεκτόνων ή αρχιτεκτονικών ομάδων από τη μακρινή δεκαετία του 1970 μέχρι και σήμερα. Ακολουθία που είχε αρχίσει από καιρό να με απασχολεί ως ιστορικό προηγούμενο, χωρίς όμως ακόμα να έχω καταλήξει σε ένα συμπέρασμα σχετικά με αυτήν.

Ως συλλογικό δείγμα γραφής λοιπόν, αλλά και ως **σχέση** που τα συνδέει μεταξύ τους, τα διαφορετικά αυτά έργα που παρουσιάζονται στη συνέχεια (ακόμη και μόνο μέσω λίγων ενδεικτικών εικόνων τους) πιστεύω ότι συγκροτούν μια αρκετά σαφή ένδειξη **συνέχειας, συνεκτικότητας, ταυτοχρόνως και μετεξέλιξης κατά φάσεις του Μοντέρνου πνεύματος στον τόπο μας μέσα στον χρόνο**. Και έτσι αιτιολογούν την απόδοση σε αυτό της ιδιότητας του «**Διαρκούς**».

*Προς επιβεβαίωση των παραπάνω, αναφέρω τον μέντορα του ελληνικού Μοντερνισμού, Ιωάννη Δεσποτόπουλο, που θεωρούσε ότι το Μοντέρνο είχε ισχυρές ρίζες, όχι μόνο στην περίοδο 1920-1930, αλλά και στην Αρχαϊκή τέχνη των Κυκλαδικών ειδωλίων ή αργότερα στην υψηλή τεχνική της Βυζαντινής ναοδομίας, ή στην απλότητα, τη στερεομετρική και αισθητική οικονομία της Λαϊκής αρχιτεκτονικής. Σημειώνω μάλιστα το εξής: ότι σε συζητήσεις μαζί του για την εμπνευσμένη, πρωτοποριακή (και γι' αυτό μηδέποτε πραγματοποιημένη -πλην του «Ωδείου») πρότασή του για το «Πνευματικό Κέντρο», της απέδιδε χαρακτηριστικά και ιδιότητες αυτού που αποκαλούσε «**Αρχαϊκό Μοντέρνο**», των Κούρων, των Κορών, των Θεάτρων, των Ναών, των Νεκρικών Επιγραφών.*

Όπως καταλαβαίνετε λοιπόν, ο διαγωνισμός των βραβείων “Mies van der Rohe” δεν είναι το θέμα μου εδώ. Αντιθέτως, είναι η αφορμή για να διατυπώσω ορισμένες σκέψεις, μέσω των -περιορισμένων σε αριθμό εικόνων- έντεκα διαφορετικών αρχιτεκτονικών έργων που παρουσιάζονται στον ιστότοπο Archetype.

Έργα - παραδείγματα του **διαρκούς Ελληνικού Μοντέρνου**, που χαρακτηρίζω ως «**αναλαμπές**» του συγκεκριμένου ρεύματος κατά την περίοδο 1975 έως εκείνη του 2021.

Μια συλλογική, ταυτοχρόνως και ατομική- εν εξελίξει ακολουθία, που συνεχίζει να γεννά νέα αρχιτεκτονικά είδη από τον ίδιο παλαιό, αλλά ζωντανό, σπόρο. Παρότι, το φυσικό χρώμα σπανίζει πια, ενώ συνήθως προτιμάται η (πιο παραγωγική) απομίμησή του, με χρήση ποικίλων χημικών «βοηθημάτων».

Άλλωστε, **τα έργα εν γένει**, το είδος του **σπόρου** και η ποιότητα του **χρώματος** που τα γεννά, είναι που κυρίως μετρούν. Όχι η απέραντη λογοπλασία και η ανταγωνιστικότητα που αναπτύσσεται σε αναφορά με

αυτά. Και έτσι οδηγούν καμιά φορά τη σκέψη σε άλλες ατραπούς.....

(Τέλος, σημειώνω ότι υπάρχει, για κάθε ένα από τα έργα, παραπομπή σε χαρακτηριστική δημοσίευσή του. Ωστε ο αναγνώστης να μπορεί να πληροφορηθεί ή να επιβεβαιώσει συμπληρωματικά αναγκαία στοιχεία).

Ερμηνεία του όρου **Αναλαμπή**:

- ξαφνική λάμψη μέσα στο σκοτάδι
- απρόσμενο λαμποκόπημα
- φεγγοβολή

Ακολουθούν ενδεικτικές φωτογραφίες των έργων:

Επέκταση Νότιας Πτέρυγας Αεροδρομίου “Ελευθέριος Βενιζέλος

Αρχιτέκτονες: Αγγελική Αθανασιάδου, Κατερίνα Βασιλάκου, Γιάννης Ρωμάνος

Δημοσίευση: Εφημερίδα “Η Καθημερινή”, περιοδικό “Κ”, 17/12/2021

EU
mies
award
22

NOMINEE

Πολυκατοικία στο Παγκράτι

Αρχιτέκτονες: Δημήτρης Ησαΐας, Τάσης Παπαϊωάννου Συνεργάτες Αρχιτέκτονες: Αθηνά Θεοδοροπούλου, Έλλη Σπάνια

Δημοσίευση: <https://www.archetype.gr/projects/polikatikia-sto-pagkrati>

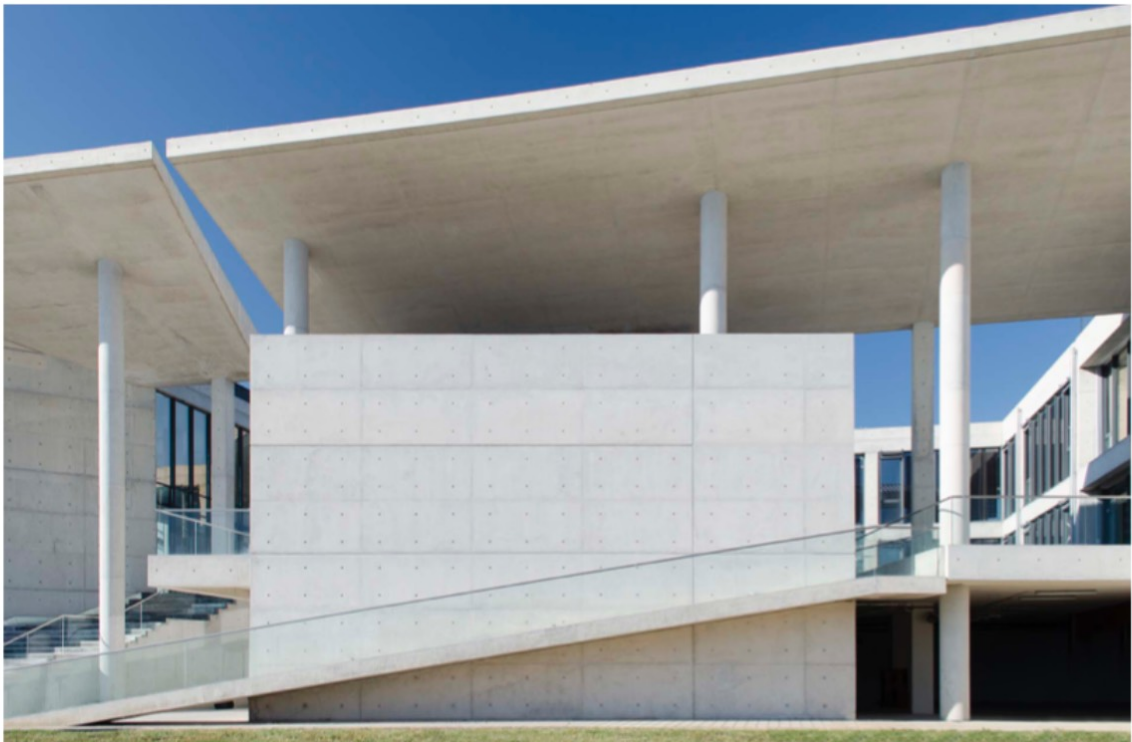

Κτίριο Γραφείων ΔΕΥΑ Λαμίας

Αρχιτέκτονες: Βασίλης Τριανταφύλλου

Συνεργάτες Αρχιτέκτονες: Ιφιγένεια Τριανταφύλλου, Δημήτρης Τριανταφύλλου

Δημοσίευση : <https://www.archetype.gr/blog/arthro/i-dimosiopiisi-tou-efarmosmenou-architektonik-ou-ergou-sto-diadiktio>

Κτίριο Κεντρικών γραφείων ΤΣΜΕΔΕ, επί της πλατείας Κλαυθμώνος

Αρχιτέκτονες: Αθανασία Δημοπούλου, Καλλιρρόη Σαΐτη, Γιώργος Σταθόπουλος, Αικατερίνη Χριστοδουλέα

Δημοσίευση: <http://domesindex.com/buildings/kthrio-kentrikwn-grafeiwn-tsmede/>

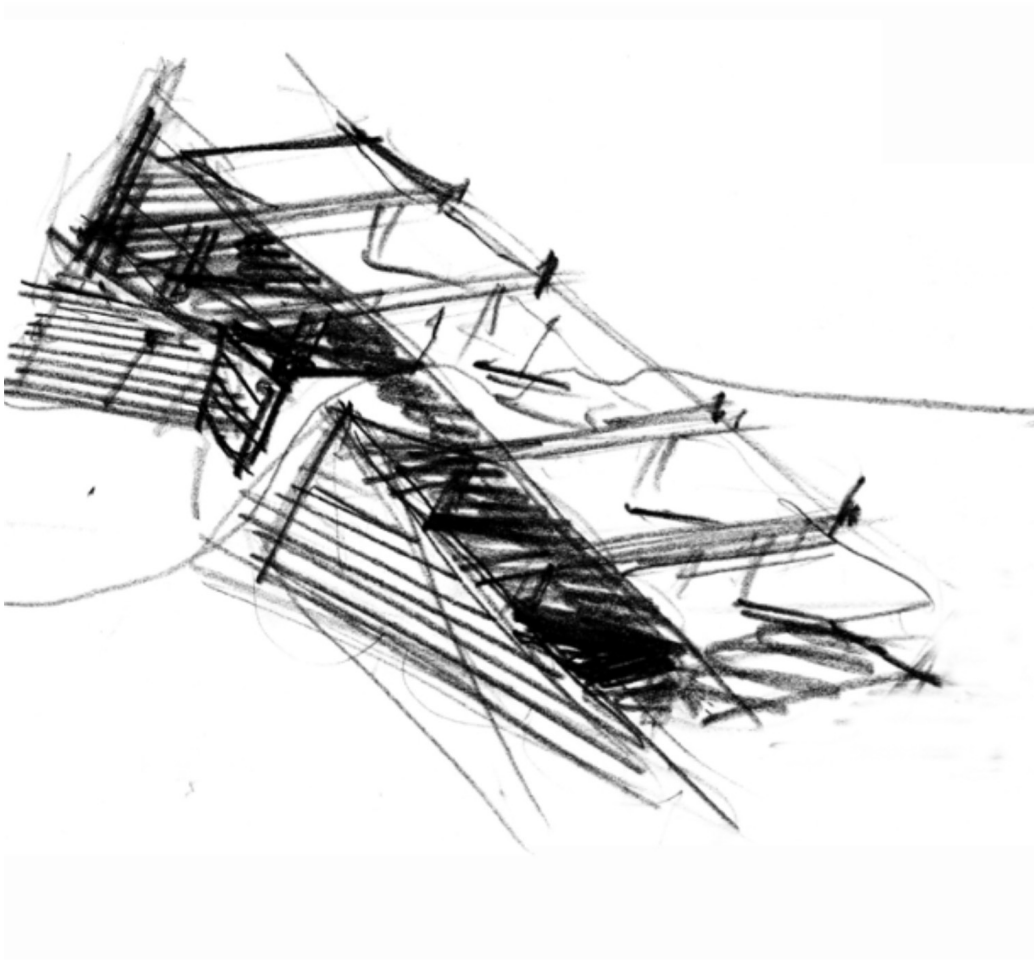

Πρότυπο Κέντρο Ενημέρωσης ΕΤΒΑ ΒΙΠΕ

Αρχιτέκτονες: Σοφία Τσιράκη, Βασιλική Δήμα, Βασιλική Μπασιάκου

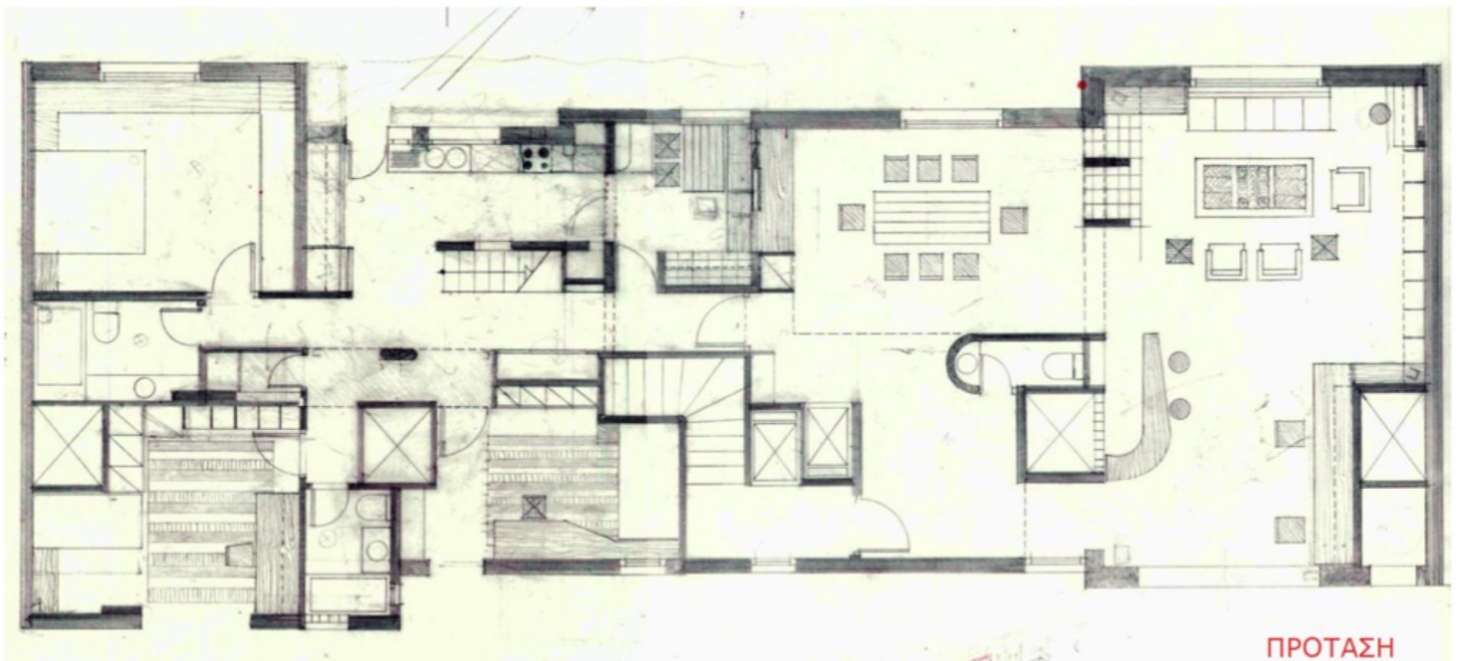
Δημοσίευση: <http://www.ili-ktirio.gr/AF67B5ED.el.aspx>, τεύχος "5ης Μπιενάλε ΕΙΑ" Νέων Ελλήνων Αρχιτεκτόνων

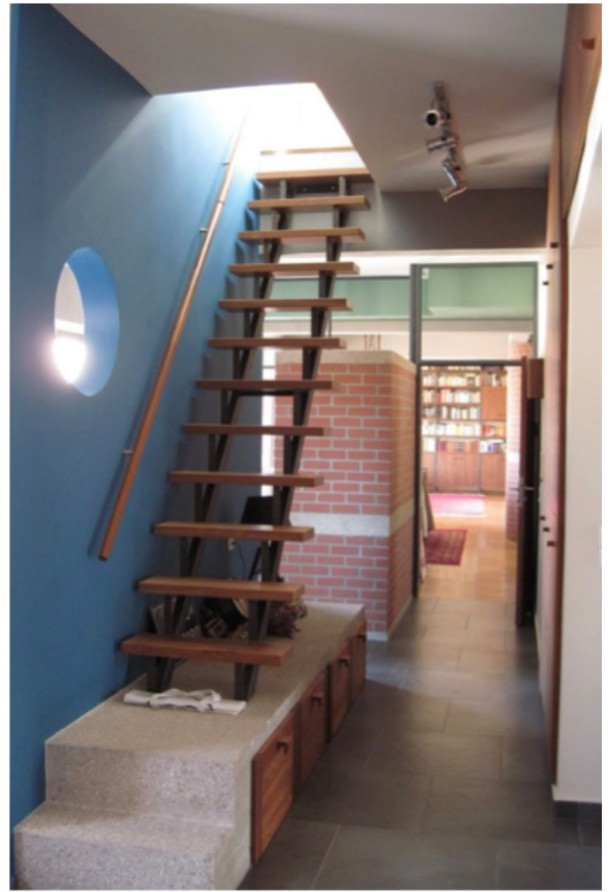

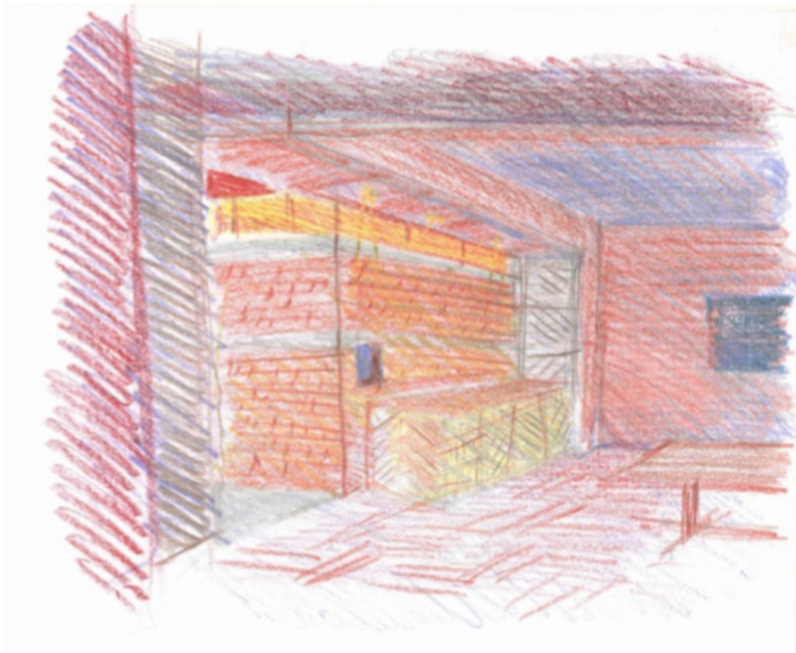
Ανακαίνιση διαμερίσματος στην οδό Μετσόβου, Αθήνα

Αρχιτέκτων: Γιώργος Παπαγιαννόπουλος

Δημοσίευση: <https://www.archetype.gr/projects/anakainisi-diamerismatos-stin-odo-metsovou>

Κατοικία στις Πετρίες Ευβοίας

Αρχιτέκτων: Γιώργος Αγγελής

Δημοσίευση: <http://domesindex.com/buildings/idiwtikh-katoikia-stis-petries/>

Κατοικία στο Παλαιό Ψυχικό

Αρχιτέκτων: Παντελής Νικολακόπουλος

Δημοσίευση: <https://www.heliarch.gr/project/3336>

9

2003

Photo: Erieta Attali

Κατοικίες σε προάστιο της Αθήνας

Αρχιτέκτων: Νίκος Κτενάς

Δημοσίευση: <https://www.ktirio.gr/el/κτιρια/κατοικιες/συγκρότημα-τριών-κατοικιών-στην-εκάλη>

Κατοικία στο Παλαιό Ψυχικό

Αρχιτέκτων: Ζωή Σαμούρκα

Δημοσίευση: <https://www.archetype.gr/blog/arthro/inai-emfilo-to-dimiourgiko-ergo>

Κατοικία σε προάστιο της Αθήνας

Αρχιτέκτονες: Τάσος Μπίρης, Δημήτρης Μπίρης

Συνεργάτης Αρχιτέκτων: Μαρία Καφρίτσα

Δημοσίευση: Αρχιτεκτονικά Θέματα, Τεύχος 15/1984

